

Skogsförnyring i ett föränderligt klimat

Ingen kan väl i dagsläget förneka att vi tycks stå inför en klimatförändring. Detta tog Skånes Skogs- och Betesvårdsförening fasta på och inbjöd till en heldag på temat: Hur kan skogsägaren anpassa förnyringen av sin skog till ett varmare klimat. Även om klimatforskarna inte är eniga om orsaker och konsekvenser räknar de (i scenarier inte prognoser) med att vi får en högre medeltemperatur på årsbasis i framtiden. Tidigare vår och längre sommar/höst - inte nödvändigtvis varmare somrar.

Bo Karlsson från Skogforsk betonade att förutom positiva effekter såsom längre vegetationsperioder, högre tillväxt och därmed möjligheter till ökade avverkningsuttag finns flaskhalseffekter såsom rejäl vår- eller försommarfrost, nya patogener, höstfrost, torka, vind etc. Han menade också att vi numera har en stor osäkerhet vid planteringstillfället. Därför gäller det att vara lite av en tusenkonstnär och att sprida riskerna.

Skogforsk sysslar med tillämpad forskning med allt från genetik fram till industrin; hela kedjan och testar alltid i fält. ”DNA forskning och molekylära markörer är bra men man måste ut i fält också för att förbättra resultaten.”

Från Ramlösa Plantskola kom Max Jensen med samma budskap men ur ett annat perspektiv. Han inledde med en historisk återblick på klimat och växtlighet. Olika trädslag har ökat och minskat drastiskt över århundraden och årtusenden när klimatet har ändrat sig.

Robusta träd

Med en betydande värmestegring – men med samma ljusklimat som nu – blir kanske vatten en joker. Troligen får vi längre perioder av torka respektive regn. Träd är visserligen anpassade till varierande förhållanden men viktigast av allt är ”robusthet”. De ska vara stabila och ha hög motståndskraft; gärna sk generalister. Tall och poppel är exempel på sådana liksom ek.

Förnygringsfasen är kritisk. Frost är den största risken. Därför är det viktigt att använda det för dagen bästa materialet och att verkligen anpassa trädslaget till ståndort. Torka ökar t ex sockerhalten i vävnaden, vilket ökar risken för angrepp.

Motståndskraften mot sjukdomar och angrepp av skadedjur är större hos träd vid full vigör. Rätt träd på rätt mark innebär idealiska förutsättningar för en frisk planta att även klara vissa förändringar i omvärlden under sin växtperiod. Förmodligen kan en förkortad omloppstid minimera riskerna, men det är inte självklart utan beroende på trädslag. Ett tips för att få robusta träd var: Gallra tidigt!

Växtförädling

Hur ska vi göra för att ta vara på möjligheterna till ökad produktion och minska sårbarheten för skador? En art behöver stor genetisk variation för sin överlevnad. Visserligen fungerar det naturliga urvalet vid förändring; nya frön förstår att någonting är i görningen men det tar tid, lång tid. Växtförädling verkar däremot i förväg! Därför behövs den. Förädlarna tar nämligen vara på den viktiga genetiska variationen. Målet är vitala och sunda plantor med god tillväxt; god stam- och vedkvalitet (fin kvist, rakhet). Dagens förädlade plantor växer i snitt 10 till 15 procent (upp till 20 procent) mer än de med lokalt ursprung, dvs de ger en lönsam tillväxtvinst. Detta vet man bl a

genom äldre försök.

Plantor för dagens klimat eller morgondagens

Bo Karlsson menade att klimatmodellerna är så osäkra att man inte kan plantera utifrån en tänkt framtid. Många tror att man helt enkelt kan skaffa plantor från Centraleuropa, men det går inte alls eftersom ljusklimatet är helt annorlunda där.

Han beskrev bl a ingående hur granplantor testas över hela Sverige i både varmare och kallare klimat inom olika målområden; ett exempel är mellersta Småland, Mellansverige, Blekinge, Skåne, Jylland. Plantorna är utvalda efter sin förmåga att klara olika miljöer bäst. För oss i Skåne betyder det att den förädlade granen ska vara mer senskjutande än den lokala för att undvika frostsador under våren.

Växtskydd i skogen

Roland Olsson från Skogsstyrelsen förklarade termen ”Integrerat växtskydd” som finns i ett EU-direktiv (2009/128/EG) om hållbar användning av bekämpningsmedel. Vissa kemikalier får användas fram till 2015. Integrerat växtskydd berör bruket av andra tillgängliga metoder för växtskydd. Allt för att skydda miljön och minska eller behovsanpassa kemikalieanvändningen till ett minimum. Till alternativa skyddsmetoder hör exempelvis olika typer av markberedning, mekaniska skydd, skärmar, blädning, smak-, eller doft repellenter.

Föreläsaren menade att rätt markberedning och plantering är en ypperlig hjälp för den unga plantan att klara de första årens många risker. Temperaturen i marken höjs och vattenförsörjningen underlättas. Samtidigt får plantan bättre ljusförhållanden och minskad konkurrens. Skärmträd (både hög- och lågskärm) skyddar mot bl a frost. Det gäller att fundera över vilken typ av markberedning som passar bäst för aktuell mark: fläckberedning-, harvning, högläggning, schaktning eller kanske hyggesbränning.

Fältvandring om riskspridning

Dagen avslutades med en sedvanlig exkursion, där vi fick se hur markägare tillsammans med sin skogskonsulent hade tänkt och agerat. Riskspridning var ett ledord. Här fanns flera olika trädslag i olika kombinationer. Förutom en vacker lindallé som planterats tre generationer tidigare tog blommande fruktträd emot oss. Enbart förädlade plantor användes. Det fanns masurbjörk och päronodling med inriktning på slöjd/möbler. Ett större frostlänt ”Gudrunhygge” hade fått stå tillbaka för andra åtgärder och bildat lågskärm men skulle nu brunnsröjas. Det fanns al och björk i blandning på en (blöt) mark; sitka och douglas gran i blandning på en annan. De senare stod på en hägnad mark som krävt röjning av gräs under fyra år i sträck.

Poppel och hybridasp hade tidigare satts i hägn som nu var nertaget. På en gammal åkermark intill ett naturreservat hade ek planterats i ror, i grupper om tre, med sju meter mellan grupperna. Kort sagt, här fanns diskussionspunkter för alla delar av förmiddagens föreläsningar.

Lena Lannerheim